

Книжкова полиця

*Олександр
Чемшит*

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ

**Роль інтелігенції в формуванні
ідеології середнього класу**

Симферополь: Синтаґма, 2010. — 468 с.

**Гражданское общество
в эпоху тотальной глобализации**

Симферополь: ИТ «Ариал», 2011. — 648 с.

Поколения в истории: ритмы духовности

Симферополь: ИТ «Ариал», 2012. — 440 с.

Перші дві колективні монографії об'єднує спільність предметного абрису дослідження, який є достатньо очевидним номінально — пересічну людину тому й називають такою, що вона не тільки веде свій родовід з деякої соціальної солідарності, але й має певне уявлення про неї... проте зафіксувати цей феномен на рівні дефініції досі не таланить.

У монографії «Роль інтелігенції у формуванні ідеології середнього класу» здійснено цікаву спробу системно скоординувати різні аспекти функціонування середнього класу в сучасному українському суспільстві з особливостями його генези. При цьому автори ввіч намагалися окреслити рівень теоретико-методологічної «доступності» різних маршрутів запропонованого ними системного проекту. Свій вибір автори зупинили на проблемі соціально цілісного існування інтелігенції як суб'єкта ідеології середнього класу.

Сенс спроби відображено в епіграфі розглядуваної монографії: «Для тих, хто приймає формулу, що спочатку було Слово».

Когнітивну цілеспрямованість тексту простежуємо вже при ознайомленні зі структурою тексту.

В усіх розділах (особливо у третьому — «Передумови становлення громадянського суспільства») відчутно помітне прагнення авторів підкреслити місце та роль «оприявнених» свідомістю чинників, що впливають на інтенсивність та спрямованість процесів, відповідальних за консолідацію громадянського суспільства. Окреслюючи широку палітру можливих підходів до розв'язання цього неоднозначного завдання, автори наголошують на теоретико-методологічній важливості антропологічного підходу, вибудовуючи на його ґрунті решту супутніх категорійних рядів — національний, правовий, політичний тощо. Побіжно зауважимо, що це дослідження не є завершеним і в подальшому його предметний план має бути розширений.

Позитивним аспектом розглядуваної монографії слід визнати прагнення авторів ілюструвати свій аналіз предметною наповненістю, яка безпосередньо репрезентує соціальну динаміку сучасної України. Показовим стосовно цього є другий розділ книги «Феномен середнього класу та його становлення у транзитивному суспільстві», в якому автори не тільки відстежують моменти горизонтальних та вертикальних переміщень середнього класу в соціальних структурах сучасного суспільства, але й намагаються виявити вплив статусно-рольового функціонування зазначеної соціальної спільноти на стабільність та відтворення соціуму як такого. Було б цікаво у подальшому додати до такого аналізу розгорнуту схему соціологічної операціоналізації робочих понять дослідження.

Загалом автори з поставленим завданням упоралися та продовжили дослідження заявленої проблематики, про що повідомили у другій із розглядуваних монографій.

Якщо першу монографію за ознаками обраного предметного плану, за теоретико-методологічним інструментарієм, за стилістикою наукової мови можна віднести до соціально-філософської літератури узагальненого плану, то друга має, так би мовити, «ракурсний» характер, що, на наш погляд, надає книжці непідробного соціологічного пафосу. Тут філософсько-аксіологічна орієнтація першої монографії поступається місцем розробкам соціальних процедур інструментального плану, тобто відбувається зміна логічних наголосів: від запитання «Що?» відбувається перехід до запитання «Як?». З'ясувавши для себе межі феномена середнього класу, автори тепер воліють не менш точно визначити його ноуменальні межі. Тут на них чатують класичні рифи філософського аналізу: «Кожне визначення є небезпечним». Убезпечитися від цих загострин не завжди щастить.

Але це не затуляє від читача прагнення авторів визначити можливі шляхи виходу з посталої соціального глухого кута. Слід визнати своєчасним здійснений аналіз трансформації горизонтально-симбіотичних зв'язків пострадянського суспільства та визначення нових типів соціального лідирування. У зв'язку з цим визначення соціальних горизонтів самопізнання середнього класу, починаючи від ідеологічних установок і закінчуючи

соціальними технологіями місцевого самоврядування, є доречним і органічно поєднується з визначенням шляхів подолання антропологічної кризи.

Пошук цих шляхів автори монографії пов'язують з послабленням маргінальних характеристик пострадянського суспільства, що відбудеться мірою того, як діалог влади та громадянського суспільства стане більш конструктивним. Слід підкреслити, що автори тут заторкують чи не найбільш дивну особливість сучасного соціокультурного процесу — встановлення та розвиток діалогового режиму системи соціальних комунікацій. Можна погодитися з авторами, коли вони вбачають у консенсусі мету та засіб досягнення справжньої громадянської свободи.

Третя монографія («Генерації в історії: ритми духовності») присвячена одному з найзагадковіших механізмів виробництва, поширення та усталення смислів культури за умов дедалі більшого впливу тотальної глобалізації, репрезентованої у феномені сучасної культури як зшиток різних соціокультурних та історико-культурних утворень різних етапів історичного процесу.

Автори зосередилися на аналізі механізмів зв'язку генерацій, за допомоги якого відбувається поєднання минулого та майбутнього, що дало їм змогу простежити складну діалектику традицій, світоглядних установок, статусно-рольових композицій, загалом культурологічного діалогу старших та молодших.

Загальний висновок із розглядуваних монографій можна сформулювати так: глобалізація суспільної генези залежить від зростання креативного внеску гуманітарної інтелігенції в соціальну кристалізацію середнього класу, що підкреслює внесок останнього в легітимацію державно-правового проекту.